

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője Rózsa Sándor főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Decenniumos dotációcska.

A lelkészi fizetések országos rendezése felől ismét nyertünk egy ígéretet. A római és görög katolikus papság kongruája emelkedni fog; mi protestánsok is kapunk valami kis dotációcskát apródonként, tíz év alatt, ha addig élünk.

Ezt jelentette ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Csáktornyán okt. 18-ikán tartott programbeszédében ilyen szavakkal: „A mily igazságos és méltányos, hogy a római és görög kath. lelkészek illetményei rendeztessenek, épp oly igazságos és méltányos, hogy az összes hazai bevett vallásfelekezeteknek a tisztességes megélhetés a lelkészek számára biztosíttassék. E tárgyban törvényjavaslatot dolgoztam ki, melynek alapelveihez már a minisztertanács is hozzá járult. *E törvényjavaslat a méltányosság határáig a lelkészi illetmények kiegészítéséről gondoskodik.*“

Eddig elég szépnek és helyesnek látszik az államférfiui nyilatkozat. Azt várná utána az ember, hogy ezek szerint az 1848. évi XX. t.-cz. végrehajtásáról, vagy legalább annak szellemében történő intézkedésről szóló ígéret következik. Igen de a törvényjavaslat, fájdalom, nem ilyen biztató. *Dotációcskát* ígér csupán; még azt is csak *decenniumost*. Azzal biztat, hogy három év alatt emelkedik fel a lelkészi jövedelem 600 s tíz év alatt 800 frtra. Tehát tíz egész esztendeig kell tünni, várni és reménykedni, míg valósággyá válik az ígéret.

Igy követi a milléniumi örömevet a szegény protestáns papságra nézve a *dotációcskás decennium* vagy államsegélyváraó évtized.

Igaz, hogy az örökkévalóságához képest egy ezredév sem sok. Országok, nemzetek évszázadokra számíthatnak. Tíz esztendő egy

állam életében hamar lejár. De a halandó ember itt e földön tíz év alatt nagy részét eltölti életének. Ha jóllétben s öröm között él, még akkor is tűnődve áll meg egy-egy tized határ dombjánál; hát még ha úgy kell nyomorognia, mint a szegény magyar protestáns papnak? Oh akkor egy esztendő is igen hosszú.

Midőn azért elismeréssel vesszük tudomásul, hogy a képviselő választások zajában az ultramontán izgatások lármája mellett egy biztató szó is hangzik felénk: hazafias kötelességünknek tartjuk kifejezni következő szerény kéréseinket.

Először is, ne méltóztassék a tervezett dotációcskát tíz egész évre elhalasztani. A nagy betegnek az orvosságot a jó orvos gyorsan hozatja s nem hét számra, hanem legalább is óránként adja. Hiszen tíz év alatt az ultramontán nagy hatalom, meg a nemzetiségi erős áramlat a vegyes ajkú vidékeken küzdő kis egyházközségeket úgy elnyomhatja, hogy többé életre nem kelhetnek. Öreg lelkészeink kidőlnek s az ifjaknak mai világban nincsen kedvök nyomoruságra vállalkozni. Lelkész nélkül pedig a lelkek igen könnyen és nagyon hamar eltvelyednek. Ismerjük az erre vonatkozó szomorú példákat a múlt század tizedeiből, mikor a hierarchikus törekvések a magyarságot egész vidékekről kipusztították s más nyelvű és fajú lakosság tömegébe olvasztották.

Ne kezdjük az új ezredévet ilyen gyászos időkre emlékeztető évtizeddel! Ne mondjuk ki az új országházban azt a lesújtó határozatot, hogy tőrjön, szenvedjen a magyar protestáns papság még tíz évig s csak akkor kaphat majd a tisztességes megélhetésre a magyar államtól egy kis dotációcskát. Ne szóljunk így, hogy ha átélte a „*gyásztizedet*“, mikor a gályákon várta a szabadulást; ha elbirta a *mult század-*

beli keserves sanyargatásokat, mikor „az eretnekek ostora“ pattogott felette; ha nem kellett neki „a segedelmi átalánypénz“, melyet a szeptemberi pátens ígért; holott a Világosra boruló sötét gyász szomorú évtizede igazán megtörhetett volna: szenvedje át még ezt a tíz évet is a hazáért a többi után!

Nem áll ez a hazának érdekében. Hiszen a miniszter maga mondja, hogy „a magyar állam fennállásának leghatalmasabb biztosítékát, minden világi törvénynél nagyobb erejét az igaz, őszinte, a szabadság tiszta levegőjében fakadt önkéntes vallásosságban látja“.

Nos, hát itt az idő, mikor az igaz és őszinte vallásosságot megmentheti. Ragadja meg azért a kedvező alkalmat a szabadelvű országgyűlés. Adja meg a segílyt most, mikor kéri azok, a kiknek bizalma a szabadság tiszta levegőjében fakadt; tehát bizonyára értékes. Ne várja be, míg a megindult baljóslatú légáramlatok erőre kapnak és elfojtják a tiszta vallásos érzést hatalmi törekvésök forgó szelével.

Vegye szívére immár a haza, hogy a magyar protestáns egyház erejét a nemzetellenes politika, meg a vallási türelmetlenség századok óta ostromolja; úgy hogy nem csuda, ha kimerült és segedelmet kér a nemzettől, melyet nehéz időkben megvédelmezett. Siessen hát a nemzet a segílylyel! Ne tíz év alatt csepegtesse, hanem öntse rá hamar a balzsamot a fájó sebre! hadd nyerjen a beteg test új erőt, míg elhagyott voltának érzete vegképp el nem zsibbasztja tagjait.

Másodszor kérnök tekintetbe venni, hogy nemcsak a papok fizetése vár rendezésre, hanem arról is gondoskodni kell, hogy a csekélyebb népességű szegény protestáns egyházközségek nyomasztó terhe könnyebbüljön. Mert a jelenlegi helyzetet tulajdonképpen az teszi türethetlenné, hogy a más vallású és nyelvű lakosság közt élő protestánsok azt a csekély fizetést sem bírják lelkészöknek beszolgáltatni, a mit a díjlevélben megígérték. Nem mintha vallásosságuk hanyatlott volna, hanem anyagilag gyengültek el. Számra nézve is megfogyatkoztak. Birtok viszonyaik sem a régié. Terheik pedig megsokasodtak. Eladósodtak, elszegényedtek.

Most már, ha pl. egy kis községben az egyházfentartás terhe annyira megy, hogy egy-egy gazda állami adójánál jóval többet kénytelen fizetni egyházi adóba: vajjon fennállhat soká az az egyház? Bizonyára nem. Már csak azért sem, mert saját szemével látja a magyar nép, hogy csak ő van ilyen kétszeres megadóztatással terhelve, t. i. fizet először az államkasszába, melyből az oláh papok kongruája kijár, másodszor fizeti a maga papja régi díját, melyet alig bír, s melytől más vallásúak részben vagy egészben mentesek.

De ugyan miért kell éppen a leghűbb magyar népet így sajtolni? s vagy vallásával vagy papjával vagy hazájával ilyen keserves ellentétbe hozni? Régebben, tudjuk, azért kellett, mert a katolikus egyház érdeke, meg a nemzetellenes politika úgy kívánta. Ma azonban már a szabadelvű országgyűlésnek ilyen célzatai talán csak nem lehetnek?

❖ TÁRCZA. ❖

Zola, Dumas és Tolstoj.

Oly három név, melyek közül egy elég arra, hogy felkeltse a művelt olvasó figyelmét, lakják az akár San-Franciscóban, akár Debreczenben, akár Bangkokban.

E pillanatban nem a regényírókról akarok szólni, csupán Tolstoj grófnak egy cikkét szándékozom ismertetni, mely az ember igazi céljaival foglalkozik, s „Zola és Dumas“ czimen a *Cosmopolis* egyik számában jelent meg.

Az az eredő erő, mely szerint az emberiség mai nap mozog, két összetevőből jön létre; egyik összetevő a szokás ereje, mely megtartani igyekszik az emberiséget a meglévő csapáson, a másik az észé és szereteté, mely a világosság felé hajtja.

E mozgató erőkről nyilatkoztak Zola és Dumas, s e nyilatkozatokra ír választ Tolstoj idézett cikkében.

Zola egy ifjúsági banketten mondott beszédében a munkát és a tudományt ajánlja az ifjúság figyelmébe, mint biztos kalauzt az életben, világító tornyot a bol-

dogság útján, s dicséri a mai kort, mely feladatát megérteni képes, dolgozik és tanul.

Dumas a *Gaulois*-ban ír egy cikket „A tanuló ifjúság szelleméről“, melyet, egészben véve, elítél. Az igazságra és a kölcsönös szeretetre való törekvés hiányát konstatálja, s azt tartja, hogy nem jó nyomon vannak, s hogy csak a felebaráti szeretet az, a mi, ha az ifjúságban gyökeret verhetne, megjavíthatná a világot.

E megjegyzéseket bírálja Tolstoj:

Dolgozni kell, mondja Zola, — de ugyan miért?

Az opiumgyáros, a dohánytőzsér, a pálinkaboltos, a katonák, a porkolábok, a hóhérok mind dolgoznak, — de vajjon nem az volna-e nyereség a világra nézve, ha ezek megszűnnének dolgozni?

Különben is mi az a munka? — erény!?

Épúgy nem erény, mint a táplálkozás, az evés-ivás nem az.

Szükséglet épúgy, mint a táplálkozás, melyet manapság csak azért emelnek jogosulatlanul ily magas polczra, mert a nemrég multban az előkelők a dologtalanságot tartották erénynek, s azt akarnák most vele ellensúlyozni.

Igaz, Zola maga is tulajdonképp csak a tudomány szolgálatában álló munkát nevezi erénynek.

Különben ki tudja? Nem halljuk-e, nem olvassuk-e, úgyszólván nap-nap mellett, mit akar a néppárt? mire törekeshnek a jezsuiták? mi a pánszlávok meg a dákorománok óhajta? Hát Róma felhagyott-e terveivel? Vajjon a hirhedt Lukácsiut azért helyezte vissza *Laczfaluba* maga a pápa, hogy ne csináljon többé semmit Róma érdekében? Sőt többet is tudunk. Magok a jó hazafiaknak látszó világi katolikusok se bánnák, ha megindulna hazaszerte a régi vallásos térítgetés. Tisztelet a kivételeknek! de okunk van félni a reakziótól. Ime, pl. gróf Károlyi István elég jó hazafi hírében áll, és mégis arra buzdítja nagykarolyi híres programbeszédében a főpapságot, hogy „gondoljanak vissza a nagy *Pázmány Péterre*“, és ne feledjék el soha Magyarország hercegprimásának, *Vaszary Kolosnak*, ünnepi beszédét; sőt arra is egész önérettel hivatkozik, milyen jó magyar hazafiak valának az ő családja ősei! s a nagy közönség éljenez rá.

Hiszen, kérem, ha az a sok főpap elkezd követni a Pázmány példáját s azzal a rengeteg jövedelemmel, a mi kezén van, térítgetni fog: mi lesz belőlünk? Rendelkezésök alatt áll 2,301.028 hold föld, melynek évi jövedelme holdanként csak 5 frtjával számítva is, többre megy évente tíz millió frtnál. Nem kell ahoz a Pázmány példája sem; csak tegyenek úgy, szépen, csendesén, mint Hám János Szatmár-Németiben tett nem régen; lesz annyi zárda meg apácza, barátkolostor meg jezsuita, hogy csakugy csillog meg feketéllik tőlük az ország s három-négy deczennium múlva talán az alföldi

városokban is örülni fognak, ha egy-egy katolikus püspök nevérol nevezhetnek el egy-egy utcát, mint legközelebb Szatmáron a Hám János tiszteletére megcselekedték.

A hercegprimás honszerelme szintén sajátos. Azt mondja, hogy hazánk ezeréves fennállását annak köszönjük, „mert sok pártfogónk volt az égben“. De nem teszi hozzá itt e földön az égi szentekre való hivatkozással minő rémséges veszedelmeket idéztek elő az ő elődei, s hogy volt köztük, a ki hazánkat előbb koldussá, azután katolikussá és végre német tartománynyá akarta tenni.

Károlyi István gróf őseiről sok szép és jó tettek emlékei lehetnek feljegyezve; de mi magyar reformátusok nem tehetünk róla, ha tudjuk, hány meg hány községből kiszorították a magyarságot vallásuk miatt? A nemes gróf most, elismerjük, hő buzgalommal igyekszik ezeket a sváb és oláh községeket visszamagyarosítani. De meglátandja, hogy az általa ajánlt és pártolt közművelődési egyletek útján nem érhet célta, mert a gazdag sváb és kongruás oláh papok nem fogják őt e munkájában úgy támogatni, mint a szegény református lelkészek tennék, ha módjuk volna benne.

Ezek szerint legközelebbi célul a magyarság érdekében azt kellene a jó hazafiaknak kitűzni, hogy a jó magyar református népet egyházközségeik fentartásában a mennyire lehet, támogassák.

Harmadik óhajtasunk az volna, hogy az állami segély megadásánál vegye figyelembe

No jó. De tudjuk meg hát most már, hogy mi az a tudomány? hol kezdődik, hol végződik? Hisz egyik szakbeli tudós a másik szakbeliét gyermekségnek mondja, sőt egyugyanazon szakban sem ritkák a homlokegyenest ellenkező felfogások.

S az úgynevezett tudományos felfedezések szinte egymást érik, de hány meg hány van köztük, mely csakhamar haszontalanságnak bizonyul?

Meg azt se felejtsük, hogy a rómaiak pl. a szónoklattant tekintették a világ legfontosabb tudományának, a középkorbéliak a szőrszálhasogató filozofalást, a melyek ma mind csupa együgyűség számba mennek.

Ki mondhatja, hogy a mi tudományunk nem fog-e épen ilyen értékkel birni a jövő kor előtt?

„Általában elfogadják azt a nézetet, hogy a vallás és a tudomány egymással ellentétesek. Valóban azok is, de csak az időhöz mérve, a mennyiben a mit a mai kor tudományának tekint, az igen gyakran vallássá lesz az utódokra nézve. S a mit ma vallás névvel jelölünk, az a mult tudománya.“

A héberek annak idején époly szilárd igazságoknak vették papjaik állításait, mint mi manapság Dalton törvényeit, a Koch bacillustanát stb.

S mint a régi héberek tulajdonkép nem a világ

hat nap alatti teremtését, betegséggyógyító kigyót stb. hittek, hanem papjaik csalhatatlanságát; úgy a mai ember is, nem a föld forgását s más affélet hiszi, hanem szintén papja, az u. n. tudós csalhatatlanságát. Ezek a tudósok pedig bizony sok misztifikációt üznek, csakúgy, mint hajdan azok a papok.

Következésképen a munka, mely egy hit nevében történik, legyen az akár a tudományé, akár a sajátképeni hité, meg nem javíthatja az emberek helyzetét, hanem inkább rosszabbá teheti.

Annak, a mit vallásnak nevezünk, legnagyobb része a mult babonája, a mit tudománynak, legnagyobb része a jelen babonája.

Zola azt mondja, hogy a munka megjavíthatja az embert. Én mindig az ellenkezőt tapasztaltam.

Az igazság, a jóság sohase férnek oly emberhez, a ki örökké dolgozik. Ezek nemcsak arra nem érnek, hogy jót tegyenek, hanem arra se, hogy meggondolják, vajjon a min munkálnak, nem ártalmas-é?

Azt mondod nekik: Nézzétek csak, hisz a ti munkátok haszontalan, sőt veszedelmes, megmagyarázom, miért. Nem hallgatnak meg, ironiával felelnek: ah! ön szerencsés ember, ha ráér okoskodni; sajnálom, nekem

az alkotmányos országgyűlés nehéz küzdelmek árán szerzett jogainkat. Tekintse úgy az evangéliumi egyházat, mint történeti és államjogi alapon állót. Vegye tekintetbe, miszerint az úgynevezett alapok és alapítványok jogi természetű a mi javunkra is szolgálhat. Ne higgye el, hogy az 1848-iki XX. törvényezikket csak úgy ok nélkül vagy meggondolatlanul alkoták meg. Ne térjen vissza azok álláspontjára, a kik egykor a protestánsok kétségtelen jogait ilyen záradékokkal játszották ki: „a római katolikus vallás hátránya nélkül,” „a földesurak jogainak épségben tartásával,” és több efféle. Hanem lépjen rá határozottan a valódi szabadelvűség és törvényesség terére, az igazság és méltányosság egyenes útjára. Így érheti el az óhajtott célt.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter nyilatkozatai elég biztatók, sok tekintetben. Az országgyűlés az ő javaslatain még javíthat is. Sőt föltehető, hogy javítani fog. Mert ha a kedvező alkalmat föl nem használja, nem cselekszik szabadelvű nevéhez méltóan.

A vallást Wekerle Nagy-Bányán „a nép poézisének” nevezte. Ez a poézis e néppárt ajkán nagyon közel jár a prózához. A szegény magyar református népnél panasz hangokkal vegyül össze. Oszlassuk el e panasz okát. Könnyítsük meg az egyházfentartás terhét a régen küzdő kis eklézsiák népén. Akkor nyilatkozik meg e poézis a legtisztább honszeremtől áthatottan a legszebb örömekekben.

Gergely Károly.

nincs időm, a munka vár. Egy napilapot kell szerkesztenem, a melyre félmillió ember várakozik, a hadsereget kell szerveznem, a Panama-szorost kell átvágnom, Eiffeltornyot kell terveznem, vagy kutatnom kell, hogy ez s ez classicus hányszor használja ez s ez szót.

Nézetem szerint a munka a lelkeket tompítja, durvítja; finomság és nemesebb érzelmek ellen edzi.

Helyesebben beszél ennél Dumas, — mondja Tolstoj tovább.

Ő nem is beszél, hanem profétál, mint a régi látnokok.

Van elég profétái szelleme, hogy belásson a jövőbe, s van elég profétái bátorsága, hogy ellene mondjon a közvéleménynek.

Mindent kipróbáltak már az emberek, úgy mond, hogy létüket kedvezően rendezzék be, ezután is sok mindent fognak megkísérteni, de bizonyos, hogy végre rájönnek, hogy csak a testvéri szeretet az, a mi célra vezet. Ez az idő nincs is nagyon messze.

Persze azt lehetne mondani rá, — egyéb ellenvetés nem is lehetséges — hogy ha csakugyan ez a lét igazi célja, miért hogy csak most vagy még később jön rá az emberiség? Hiszen kétezer év óta predikálják már,

KÖZÉLETÜNK.

Levél a szerkesztőhöz Felső-Szabolcsból.

Becses lapja 44. számában „Referens” megírja a felső-szabolcsi egyházmegye gyűlésének lefolyását, részletezve közli a fontos, közérdekű ügyeket, így a lelkészválasztási dolgokat, többek között a f.-litkei is; majd a tanügyi bizottság jelentését.

E két pontra vonatkozólag engedje meg Referens úr, ha pár sorban válaszolok s kimutatom, hogy ismét nem a valóságnak megfelelő, hű tudósítást közölt.

Írja a f.-litkei lelkészválasztásra vonatkozólag, hogy ott az történt: vizsgálat útján be lett bizonyítva, hogy a többször megjelent ifjú atyafi magát ajánlgatta.

Tisztelt Referens úr ez állítása valótlan; a kezeim között másolatban levő, ez ügyre vonatkozó iratokból sehol, de sehol sem olvasható az ki, hogy az az ifjú atyafi magát ajánlgatta volna; hogy megjelent, hogy pohárköszöntőt mondott — ki lett reá hívva — a katolikus, zsidókból is álló millenniumi népgyűlésen: tény, de hogy tudatta volna kiletét, hogy ajánlgatta volna magát, azt a kiküldött bizottság jelentéséből s a Nyiregyházán 1896. szept. 23-án tartott bizottsági gyűlés — a litkei papválasztásra vonatkozott — jegyzőkönyvéből nem olvashatjuk ki.

Ugyan-ugyan Referens úr, ha valódi hű képet akar nyújtani egyh. megyénk gyűléséről, miért fest olyan festékekkel is, mely szép, megragadó vonásai, színei között nagyon is kísértlik s elhomályosítja a szép, vonzó részeket is? Miért visz a nyilvánosság elé olyan valótlan dolgot, melyet bizonyítani nem tud, mely önértékében egy jeles atyafit is sért. Szép tollához, mely tehetségéhez higgye meg Referens úr, sehogy sem illik ez.

A tanügyi bizottság elnökének jelentéséről számolván be, írja, hogy a jelentésnek volt egy komikus mozzanata is, az nevezetesen, hogy egy atyafi — az én csekély személyiségemre céloz — mint állítólagos miniszteri iskolalátogató vizsgálta az iskolákat s ajánlgatta nyomós pártfogását.

hát úgy rendezte volna be az Isten a füleiket, hogy épen a mit főképen kellene megérteniök, azt ne értsék?

Már Mózes is ezt prédikálta, az Ildvezítő pedig egy egyház alapgondolatává tette, — miért hogy tizenhatszáz esztendő óta mégsem hitték el az emberek?

A magyarázat könnyű. Jézus is azzal kezdte tanácsát az emberekhez, a mivel keresztelő János: *metanoelte!* azaz változtassátok meg az életről való nézeteteket, különben elvesztek!

E tanács ma is aktuális; a különbség csak az, hogy még sürgetőbb, mint hajdan vala. De mit ér? A közönség nem ér rá, hogy megálljon meghallgatni, megfontolni.

Lássa Zola úr, itt a hiba!

Addig dolgozunk, hogy a tulajdonképi életzést eltemetjük általa magunk elöl. Ön azt tanácsolja, hogy felé se nézzünk a delejtűnek, mely az irányt mutatja, csak evezünk.

De az Isten szerelméért, ha nem jó irányban evezünk!?

Pedig valósággal nem jó irányban evezünk. A világ teli van bajjal, kellemetlenséggel. Oka az önösség, az érdek, mely senkinek egy hajszálnyit megrövidítést el nem enged. A magánosok a földbirtok, a pénz, a termés

Hogy ön, avagy a tisztelt tanügyi biz. elnök úr honnan vették e valótlanúságot, elképzelni sem tudom. Ha a tisztelt elnök úr jelentésében volt, kérdem: minő hazug információ alapján csúszott az oda; ha ön halomából írta ezeket, úgy kérem, nevezze meg nevét ama rosszakaratú embernek, ki így félrevezette önt, engem meg megkisebbitett. Állítani könnyű, de bizonyítani nehéz, de ilyen dolgokban kötelesség.

Világi kiküldött társam a bizonyosságom, de meg a tanító urak, hogy ilyen kiküldetésről — miniszteri megbízatásról — sehol, egyetlenegy iskolában szó sem volt; kérem szívesen azért a „Referens“ cz. alá bujkáló urat, bizonyítsa be eme közlését, avagy czáfolja meg.

Tekintetes Szerkesztő úr! Az is érdekes, hogy mily következetesen járt el ez ügyre vonatkozólag az egyházmegye is; hadd álljon itten. A Kisvárdában 1895. év aug. 27—28. napjain tartott egyházmegyei gyűlés jegyzőkönyvében a 97. sz. 3-ik pontja alatt ez is olvasható: „O. P. urat ez alkalommal tanusított ügybuzgalma folytán a tanügyi választmány rendes körlátogató tagjául melegen ajánlom“ stb. (a tanügyi bizottság elnöke jelenti ezt). Az egyházmegyei határozat erre a következő: „A dombrádi körbe a Tolnay Miklós elhalálása folytán lelkészi körlátogatóul Osváth Pál... s Szombathy Imre tanító választatnak meg. Szalánczi Bertalan a gyűlés színe előtt mint világi tag szolgálatát készséggel felajánlotta“ stb. E végzés értelmében vizsgáltuk mi Sz. B. úrral a dombrádi körbe eső iskolákat ez év február havában. Fáradozásunk, munkánk eredménye mi lett: ez; a felső-szabolcsi egyházmegye Kisvárdában, október 20—21. napjain tartott gyűlésében szóról-szóra ezeket hozta: „Olvastattott a tanügyi választmányi elnök jelentése a dombrádi kör látogatóságáról.

„Osváth Pál döghei lelkésznek eljárása helytelenítetik, hogy a tanügyi választmány elnökének utasítása nélkül s *mert nem abban a körben végezte a látogatást, hová ő kiküldve lett volna*; egyszersmind utasítatik, hogy más alkalommal az ilyen megbízás nélküli dolgoktól tartózkodjék s elnöki intézkedés nélkül iskolai látogatást ne végezzen.“

„Nem abban a körben végezte a látogatást, hova

fölött küzdenek, a nemzetek, hatalmuk védeése alatt, egy fegyveres béke sulyától roskadoznak.

Békességes megoldás itt képtelenség; egy mód volna csupán a szabadulásra: ha a testvéri szeretet uralmát önthetnők e világba, de a Zolák folytonos kiabálása s a rest megszokás nem engedi megpihenni az embereket, hogy csak annyi nyugalmat vennének magoknak, a míg körülnéznének, a míg az ideált, az élet igaz célját megpillanthatnák, megérthetnék.

Metanoette! hisz ez nem is jelent ma mást, csak hogy azokat az elveket, a melyeket különben minden ember élete alapelveinek szeret manap állítani, t. i. az igazságot, a szeretetet tegyétek *valóban* tetteitek zsinórmértékévé.

„A lakoma ezernyolczszáz év óta föl van tálalva; de egyik nem ér rá eljönni, mert egy darab földet vásárol, a másik házasodik, a harmadiknak épen tinóit kell tanítania, a negyedik vasúti terven, bányaterven dolgozik, missionáriuskodik, az országgyűlésen van dolga, vagy a bankban, tudományos munkával, művészivel vagy irodálmival.“

Azért nem helyes, hogy sokan azt akarják elhítenni a világgal, hogy a tényleges állapotok jók. Így soha sem fog megjavulni!

ő kiküldve lett volna.“ Hogy mily következetesen járt el a tisztelt egyházmegye e dologban, az olvasó közönség beláthatja. Bizony, ha a mult évi gyűlés ide vonatkozó határozatát olvasta volna a tanügyi bizottság elnöke, avagy bárki: belementek volna-e ilyen végzésbe, megengedték volna-e e következetlenséget? Hiszen engem egy nagy egyházmegyei gyűlés választott meg a dombrádi körbe iskolalátogatóul; minő érzékkel lehetett tehát e jegyzőkönyvi pontot hozni, megerősíteni? hozzá megtoldani amaz utasítással, hogy elnöki intézkedés nélkül iskolai látogatást ne végezzek. Nekem felettes hatóságom az esperes, nem a t. bizottsági elnök. Nincs az sehol, — nézzük meg a statutum 8-ik pontját is, — hogy a tanügyi választmány elnöke rendelkezhetnék az iskolalátogatókkal. Tessék a tanügyi bizottsági elnök úrnak ne márcziusban, de január végén elküldeni a szükséges iratokat, hogy mindjárt a félev végén, vagy az új félev kezdetén végezhessek munkájokat a megválasztott körlátogatók. Mind a tanügyre, mind reánk czélszerűbb volna ez.*

Béke velünk!

Döghe, 1896. november 12.

Osváth Pál,
ref. lelkész.

IRODALOM.

Dr. Bartók György ev. ref. lelkész és vallásánár tollából legújabbban három tankönyv is látott napvilágot. Ezek elsője *Bibliáismertetés* a gymnasiumok I. és II. osztálya számára. Második kiadás. Ára 1 korona 50 fillér. E könyv első részében a biblia megértéséhez mulhatlanul szükséges földrajzi tudnivalókat közli tíz pont alatt (3—11. l.); a második részében olyanforma előismereteket nyújt, mint a minőket a biblia történelmi-

* Alkalmat óhajtván adni a sérelmesnek tekintett tudósítással szemben a védekezésre, közölnünk kellett e felszólalást, annyival inkább, mert úgy látszik, hogy csupán félreértés vagy tévedés forog fenn, melynek eloszlatására készséggel megadjuk a lehetőséget.
Szerkesztő.

Minden forradalomnak először a gondolatokban kell végbemennie!

„És ha egyszer a felebaráti szeretet természetévé válik az embereknek, a keresztyéni élet új állapotai önként fognak kialakulni, mint a hogy a telített sóoldatból a jegecsek, hacsak nem zavarják azt.“

Mindehez pedig semmi egyéb nem kellene, csak egy kevés abból, a mit a francziák úgy fejeznek ki: *non-agir*, azaz nem dolgozni, tisztán gondolkodással foglalkozni az élet céljai felett.

Ime tehát az ellentétek:

Zola azt mondja: dolgozzatok, a vallás már nem igen segíthet rajtatok, törekedjétek a tudományra. A mai kor egészen helyes nyomon van.

Dumas azt mondja: szeressétek egymást, a többi aztán magától jön, de e nélkül soha. A mai kor merőben téves úton halad.

Tolstoj *Dumas* mellé áll, a tudományt és a mai kor egész irányát elítéli, s fejtegetését így végzi: „Keressétek a mennyeknek országát és minden egyéb megadatik nektek ráadásul.“

Dr. Pallagi Gyula.

kritikai tárgyalása igényel, szölván rövidesen a biblia szövegéről, fordításairól, az apokrifusokról és így tovább (12—19. l.) A harmadik részben az ószövetségi könyvek tartalmát ismerteti a szokásos csoportosítás szerint, nevezetesen 1. a történeti (20—47. l.), 2. az oktató (47—52. l.) és 3. a prófétai könyveket (52—62. l.) Az újszövetségi könyvek hasonirányú ismertetés (70—107. l.) „Történeti előzmények” (63—70. l.) kapcsában adja, míg záradékkul a bibliai mértékek és pénznemekről szóló áttekintés mint függelék olvasható. A könyv szerzőjének előterjesztési modora, fejlett korú olvasókat feltételez; az újszövetségi történetek, főleg az Ur élete és tanításai s tettei pedig még sok olyan dolog elbeszélését és megmagyarázását kívánják, a melyek nélkül Krisztust nem ismerheti meg igazán senki. Egyébiránt a tiszántúli egyházkerület középiskolái számára, külön kiadványok levén forgalomban, e helyett nem lehet feladatunk a részletekbe való belebocsátkozás. De szerzőnek a valláserkölési élet érdekei iránt táplált meleg érdeklődését, őszinte jóakarátát és igyekezetét méltányolva, nemcsak e munkájára hívjuk fel a szakkörök figyelmét, hanem az elemi és népiskolák számára írt „Bibliai Elbeszélések” című tankönyvére is. Ez utóbbi első része ószövetségi, második része pedig újszövetségi elbeszéléseket tartalmaz, melyek azonban átlagosan nagyobb terjedelműek, mint a mennyit a tanítói és nevelési elvek megengednek. Kellő kiválasztással meg is sikeresen használhatja azt segédeszközüül minden néptanító. Kiválóan tiszta és szép ezeknek a könyveknek a nyomása, a mi a Címer és Lingner nagyenyedi könyvkiadó és könyvnyomdái czégnak méltán dícséretére válik.

Protestáns Pap. Gyakorlati szakközlöny. Szerkesztik és kiadják Lágler Sándor ev. és Kálmán Dezső ev. reform. papok Kölesden Tolnamegyében. Az immár XVII. évfolyamában járó közlöny legújabb, októberi számának tartalma: Megnyugvás, költemény Kálmán Dezsőtől; Helyzetünk, iránycikk; Reformáció-ünnepi beszéd, Fejes Györgytől; Három vezérünk a földi életben, őszi egyházi beszéd, Csikos Laszlótól; Egyházi beszéd, Szigethy Dánieltől; Esketési beszéd és ima, Szöllősy Józseftől; Gyászbeszéd, Fekete Sándortól; Halotti beszéd, Bachat Dánieltől; Törvények és rendeletek tárában az orsz. nyugdíj- és gyámintézet ismertetése; Irodalom. Ajánljuk olvasóink figyelmébe a jól szerkesztett folyóiratot.

Magyar írók élete és munkái. Szinnyi József e nagy művéből megjelent az V. kötet 2. füzeté az *Inkey—Jakab* nevekkel. Bennünket ezen füzetben közelebből a következő protestáns egyházi, iskolai és politikai írók érdekelnek: Institoris János, Mihály és ismét Mihály, Iratosi T. János, Isaák Dezső, Ivánka Samuel, Jády József, Jakab Antal. Az eddig megjelent 30 füzet 8862 életrajzot foglal magában. Ezen hézagpótló munkát tisztelettel figyelmébe ajánljuk mindenkinek, ki irodalmunk története iránt érdeklődik. Előfizetési árak: 5 füzetre 2 frt 50 kr., 10 füzetre 5 frt. Az I. kötet ára 10 frt, a II. k. 6 frt 50 kr.; a III. k. 6 frt, a IV. k. 6 frt bérmentes megküldéssel. Megrendelhető Hornyánszky Viktor könyvkiadóhivatalában (Budapest, a M. T. akadémia épületében.)

Figyelemre s közméltánylásra érdemes az a két irodalmi termék, melyet *Lampel Róbert* (Wodianer F. és Fiai Budapest, Andrásy ut) a millennium alkalmából

nagy áldozattal és hazafias törekvéssel közrebocsát s mely mindkettő gyors ütemben halad a befejezés felé. Az egyik kiváló munka a *Szalay-Baróti „Magyar Nemzet Története”,* melyből már két vaskos diszkötet jelent meg s most épen a 49. füzet is napvilágot látott. Ebben feltárul előttünk hazánk egyik legdicsősebb korszaka: Thurzó György, a Báthoryak, Bethlenek és Pázmány viselt dolgainak képe egészen II. Mátyás király haláláig. A dus képdísz részletei közül felsoroljuk a következőket: Thurzó Gy. arczképe és aláírása, Báthori Gábor és Bethlen Gábor erdélyi fejedelmek s Pázmány arczképei s aláírásai és a cseh helytartók kidobása.

A másik korszakos mű *Gracza György „Az 1848/49. szabadságharc története”,* melyből most a befejező IV. kötet 68. füzeté jelent meg, négy íven. Ebben igen érdekesen rajzolja szerző a nagy-sallói ütközet lefolyását, melyet élénk képpel is illusztrál. A szolnoki honvédelmet, Gömör honvédszázadost, Damjanich táborát s a komáromi vár ostromát föltüntető képek sikerültek. Mint eddig, úgy most is ajánjuk mind e két — 30 krajczáros füzetekben két hetenként megjelenő — becses történelmi munkát a magyar közönség pártfogásába.

A „Vasárnapi Ujság” november 8-iki száma 26 képpel jelent meg, melyek közül 25 kép Mária Dorothea főhercegnő esküvőjére vonatkozik. E szám tartalma a következő: „A fejedelmi esküvő (Mária Dorothea főhercegnő és Fülöp orleansi herceg, József főherceg és Klotild főhercegnő és gyermekeik legújabb arczképeivel.) — „Mária Dorothea egyesület”. — „Az Orleans-ház.” Történeti adatok. — „Mária Dorothea főhercegnő menyegzőjére”, Ponori Thewrewk Emil költeménye. — „Alcsuth” Wekerle Sándor Fejérmegyéről írt cikkéből (képekkel Hary Gyula rajzai és fényképek után). — „Mária Dorothea főhercegnő menyegzője” (képekkel). — „Orleans hercegnők” (A völegény anyja s nővérei a portugál királyné és az aosztai hercegné, s Koburg Klementina hercegnő arczképével). — „Az orleansi herceg vadász kalandja Keletindiában” (képpel). — Regénytár: „Az eltűnt”. Regény. Irta Szivós Béla (Linek Lajos rajzaival). — „Tűzijáték az égboltozaton.” — „Ezredévi ünnepélyek: A kiállítás bezárása” (képpel). — Irodalom és művészet, Közintézetek és egyletek, Sakkjáték, Képtalány, Egyvezet, stb. rendes heti rovatok. A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre 2 frt, a „Politikai Ujdonságok”-kal együtt 3 frt. Megrendelhető a Franklin-Társulat kiadóhivatalában. (Budapest, IV., egyetem-u. 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap”, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre csak 1 frt 20 kr.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

42. Adatok a sonkolyosi ev. ref. egyház történetéhez.

Belényes-Sonkolyos község fekszik Biharmegyében, a nagyszalontai egnyázmegyében, Belényes nagyközségtől 1 mérföld távolságra, a Fekete-Körös baloldalán. Keletkezési ideje bizonytalan, valamint az is, hogy nevét honnan vette; hihetőleg onnan, hogy mivel a helység fekvésénél fogva méhtenyészítésre igen alkalmas, ilyenmőségét hajdan kihasználták. Tulajdonosául Sipos Imre Belényesi ev. ref. egyháztörténetében Vér Györgyöt említi a 17. században.

Lakosai részben magyarok, kik reformátusok, részben oláhok kik gör. kath. egyház hívei; összes számuk az 1890. évi népszámlálás szerint 695 volt.

Hogy a belényes-sonkolyosi magyarok mikor ismerkedtek meg a reformációval — adatok hiányában — az meg nem állapítható; valószínű azonban, hogy reformálásuk azon időszakra esik, melyben szegedi Kis István Belényesben működött; ez az idő pedig Sipos Imre „Belényesi ev. ref. egyház története” szerint 1553. körüli évekre tehető. S mivel a község, még inkább az egyházközség lakossága abban az időben kevés lehetett: feltehető, hogy a belényesi egyháznak volt filiája s mint önálló egyház 1786. óta szerepel; majd mint filia csatlakozott hozzá 1805-ben Jánosfalva.

Az egyház anyakönyvei 1804-ben kezdődnek, s bizonyosabb adatok ez évtől adhatók, de ezen könyvek is nem mentek a hiányosságtól úgy, hogy egészen bizonyosak csak 1824-től kezdve tudhatók az egyház tagjairól.

Két alkalommal volt az egyház súlyos csapás alatt u. m. 1853-ban és 1868-ban, a midőn tűz pusztította el a parochiális épületeket. De hála a jóltevő adakozóknak, hogy kegyes adományokkal — közöttük Debreczen közönsége 1100 frttal — lehetővé tették, miszerint min tegy Phoenix, hamvaiból szebben kelt ki s virágzóbbá lett, mint valaha volt. Ma temploma, tornya, papi s iskola-épülete jó karban van s csinoságát tekintve is beillenek bármely nagyobb egyházba is. Hogy pedig, ma ez így van, hathatós előmozdítója azon körülmény miszerint az egyház — silány díjlevelére nem kapván tanítót — iskoláját átadta az államnak, ki új iskolát építtetett a bérösszeg 10. évi részletén s ma már nemcsak rendes tanítója, kántora van, hanem még fizetéséhez is alig járul valamivel. Eddig a tanító által élvezett, de az iskola átadása által szabadon maradt 1 hold földet a lelkész fizetéséhez csatolván, készpénzbeli járulékát felemelvén, oly díjlevelet állított ki, melynek alapján reményli, hogy nem mindég kell új lelkészt választania, mint hajdan; mert igaz bár, hogy nem sokra rug a végösszeg, de tekintve, hogy a közalapról engedélyezett 100 frt összeg hathatósan emeli a díjlevelet, továbbá hogy az állam évenként 80 frtot, tíz év múlva pedig 160 frtot fizet az iskolaépület bérletéért s így a javadalmazás emelésére alap is van: jobb jövőben reményli a második millennium elérését.

A toronyban két harang van faállványon helyezve, melyeket az 1868-iki tűzvész alkalmával hasznavehetetlenekké váltak helyett 1869-ben vettek a hívek. 1893-ik év őszén a templom tornyára gomb tétetett, a torony befestetett s az ablakok rajta zsaluval láttattak el. Templomában a karzaton s székeken kívül van egy úrasztala, melyet Nagy Elek ref. lelkész, — azon egy új terítő, melyet neje Kalas Ida úrnő, — a katedrán egy piros posztóhuzat, melyet Petrikó Terézia adakozott.

Urasztali készletek: egy nagy boros kanna s egy pohár és két tányér czinből, egy pohár réz- s egy aranyozott ezüstműből. Terítők s kendők száma 13 drb.

Keresztelő edények: egy czinkanna és egy tányér 1833-ból.

Anyakönyvi adatok: 1824-ben lelkek száma 192, született fi 8, leány 5; meghalt fi 5. 1895. decz. 31-én született fi 7, leány 15; meghalt fi 3; egybekelt 4 pár. Lelkek száma: fi 170, nő 164; összes lelkek száma 334.

Kuratori számadás 1840-ben: bevétel 72.50 Rftr, kiadás 70.3 Rftr, maradvány 2 frt 47 kr. 1895. decz. 31. bevétel 138.39 frt, kiadás 112.97 kr; maradvány 25.42 frt.

Díjlevelek 1833-ban: Lelkeszi díjlevelével Sonkolyosról

minden házaspár 20 kr., 1 v. buza á 40 itcze, 1 v. szemes tengeri, egy szekér fa, 2 köblös föld minden munkáját végzik az egyháztagnak, 1 csije széna; Jánosfalváról 9 rénes frt, 3 köből buza és tengeri, 5 szekér fa, 4 csije széna, 6 köblös szántó, 10 vékás kaszáló és a stóla.

Tanítói díjlevelével: minden ágytól 12 kr, 1/2 véka buza, 1/2 v. tengeri, 1/2 szekér fa, 1 köblös föld minden munkája, minden gyermektől 1/4 v. buza, 1/2 v. tengeri, silabizálótól 24, olvasótól 48 kr, zsoltarostól 1 rénes frt és 8 kr. és a stóla.

1896-ban: Sonkolyosról lelkésznek 4 hold föld minden munkája, 30 frt készpénz, minden pártól 1 v. buza, 1 v. tengeri, 1 szekér fa, 34 kr., 60 kr. széna pénz. Ezen kívül van donesztikai állandó segély 100 frt; államsegély 40 frt. Állami iskolában vallásitanításért 50 frt, Jánosfalváról 20 frt és a stóla.

Kántori díjlevelével 20 frt pénz, lakás 60 frt értékben, 16 km. fa szállítása.

Lelkészek voltak: 1792 Zelizi Márton. 1804—09 Miliczei János. 1810 Bányai János. 1811 Földesi Nagy Pál. 1812—15. Molnár Mihály. 1815. Ilyés János. 1816—21. Seres Debreczeni István. 1822. Ladányi István. 1823. Komáromy József. 1824—28. Szilágyi János. 1829—32. Lendvay István. 1833. Bittó Sándor, 1834—38. Sipos János. 1839—40. Bittó Sándor. 1841—42. Madas Mihály. 1843—1846. Kutassy Ferencz; 1847—1848. T. Szakács Zsigmond mint felügyelő; 1848—62. Diószegi Endre; 1863—64. Sipos János b.-ujlaki lelkész, mint felügyelő. 1864—67. Kincses János. 1867—68. Szivós Mihály. 1869—70. Varga István. 1874—84. Kutassy Lajos. 1885—91. Barna Zsigmond. 1892-től mai napig Nagy Elek.

Tanítók voltak: 1792. Szoboszlai Ferencz. 1804—807. Ambrus Mihály. 1822—28. Antok János. 1840. Osvát Imre. 1853. Orbán Péter. 1854—5á. Molnár Lajos. 1855. Erdei Ferencz. 1856. Kántor Gergely. 1857. Gál István. 1858. Körösi Károly. 1859. Gál István. 1860—63. Bor Péter. 1863. Bádi K. József. 1864. Kántor Gergely. 1865. Jakó Sándor. 1866. Petrikó Mihály. 1867—71. Debreczeni József. 1872. Ács László, 1873. Kovács Lajos. 1874. Szakács István. 1875—81. Szöllősi István. 1882—84. Matolcsi Gyula. Állami tanítók, kik egyszersmind ref. kántorok is: 1885—92. Nagy Károly. 1892. mai napig Pokoly Kálmán.

Kelt Sonkolyos, 1896. február 29.

Pokoly Kálmán,
áll. tanító.

Nagy Elek,
ev. reform. lelkész.

Egyházkerületi közgyűlés.

Nagy és emlékezetes napja volt november 18-ika a tiszántúli ev. ref. egyházkerületnek. E nap nemcsak a kerület rendes őszi közgyűlésének, hanem ezzel kapcsolatban egy jobb és reményteljesebb korszak bekövetkezésének is kezdőpontja. E napon iktatatták be hivatalosan a Vályi János halála után megüresedett főgondnoki székbe az ujonnan megválasztott főgondnokot, gróf *Degenfeld József* debreczeni és hajdumegyei főispánt, az alsó-szabolcs-hajduvidéki egyházmegye eddig volt gondnokát.

A választást megelőzőleg lehettek eltérő vélemények a választandó személyére nézve,

a minthogy voltak is; a mennyiben némelyek ide nem tartozó és tulhajtott politikai elvhűség-ből, mások — bár nagyon kevesen — egyes fölmerült esetekből folyó bizalmatlanságból a szavazatok egyértelműségét érvényesülni nem engedték. De ma, midőn e nagy, e legnagyobb egyházkerület egyházközsegeinek tulnyomó nagy része, politikai párttekinteteket félretéve, Degenfeld gróf személye körül csoportosult: okunk van hinni, s a jelekből már is egész biztossággal következtethetjük, hogy a választás illetén eredményében még azok is teljes mértékben megnyugszanak, a kiket gondolkodásuk eredetileg más eredmény munkálására készítetett.

Senki sem tagadhatja ugyanis, hogy *Degenfeld József* gróf személyében egy minden tekintetben rátermett embert nyertünk e fontos hivatásra, kit az egyházi adminisztráció terén hosszú éveken át szerzett gazdag tapasztalatai, családjától örökölt s általa híven ápolt hitbuzgósága, kötelességtudása, magas műveltsége és széles látókörre kiválólag képesítenek e nagyfontosságú bizalmi állás és méltóság betöltésére.

A közgyűlés, melyen a hivatalos személyeken és küldötteken kívül is nagyszámu közönség jelent meg, *Kiss Áron* püspök szép és lendületes alkalmi imájával kezdődött, a melyben a hazafias agg főpásztor mély meghatottsággal adott hálát Istennek a letűnt ezerév dicsőségéért, a miben a magyar protestantizmusnak is annyi szenvedéssel és keserűséggel megszerzett jelentékeny osztályrésze van, s hasonló áhitattal kért áldást a megnyíló második ezerévben a magyar nemzetre s ennek leghűbb alkatrészére, hitfelekezetünkre.

Ezután a főgondnokra beadott szavazatokról terjesztette elő *Tóth Sámuel* főjegyző a bizottság jelentését, mely szerint kitűnően az, hogy *Degenfeld József* gróf, az alsó-szabolcs-hajduvidéki egyházmegye gondnoka nagy szótöbbséggel az egyházkerület főgondnokává választatott, az elnöklő püspök a közgyűlés hozzájárulásával *Dávidházy János* esperes vezetése alatt egy küldöttséget nevezett ki az új főgondnoknak a közgyűlésbe való meghívására. A küldöttség, a melynek még tagjai lettek, *Széll Kálmán*, *Görömbei Péter* esperesek, *Horthy István* főrendh. tag, *Ritoók Zsigmond* kir. táblai elnök, *Szóllósy Antal* — egyházmegyei gondnokok és dr. *Bacsoni Lajos* jogtanár, egyházkerül. jegyző, — a készen álló kocsikon ment az új főgondnok, főispán lakására s kérte őt fel a megjelenésre. A város híres ötös fogatán *Dávidházy* esperessel, s a többi kocsikon menő küldöttségi tagokkal érkezett Degenfeld gróf a kollegiumhoz. A terembe vonulása alkalmával zajos éljenzés fogadta a közszeretetten álló gróft, a ki diszmagyarban jelent meg. Az elnöki emelvényre lépve, *Kiss Áron* püspök tudatta vele hivatalosan is megválasztását s felhívta őt a főgondnoki eskü letételére, mely esküt *Tóth Sámuel* főjegyző olvasott fel. Az eskü letétele után először *Kiss Áron* püspök üdvözölte az új főgondnokot, meleg hangon, a következő beszéddel:

Méltóságos gróf főispán úr, e Tiszántúli egyházkerület ez órától fogva megválasztott főgondnoka!

Meghallottuk az esküt, melyet Isten színe előtt, lelkünk nyugalma tétel s e nagy egyh. ker. millió-tagjának nevében erőt és kegyelmet kívánunk annak hű betöltéséhez.

A hivatal, melyet elvállaltál, nagy és tisztelendő, legnagyobb azok közül, melyet ev. ref. társaid nyújthatnak. Istenhez vezetni egy nagy testületet, örködni az ige tisztasága, az erkölcsök szeplőtlenisége felett, irtani a buza közt rejtve tenyésző konkolyt. Az Ur szőlője munkásaira ügyelni, azok jólétét eszközölni. Mindezt egy oly nagy gyülekezetben, melyre embernek belátni alig adatott, a segítők között a hű társak közt békét munkálni, hogy így a testvériség elvégezze híven a jó munkát.

És e nagy hivatal még nagyobb lesz az által, mert jutalma köztisztelet, szeretet a néptől s kiérdemelt díja a jutalomoztó Istennél van.

Szerencsés Méltóságod, hogy e nagy hivatalra érdemei folytán egyszerre megválasztatott, nem többszöri ismétlés szemelte ki a hasonlók közül, egyszerre tünt fel a nép előtt, mint az Ur áldotta.

Menjen, haladjon előttünk, — mi megyünk vele és utánna a diadalomig.

Ime előtte két éresünkre ismert fényes nyom! Ime bátyja és hivatali elődei, amazoktól állhatatosságot, ezektől puritán nézeteket tanuljon. Ott van még emlékezetében egy Schomberg, ki hogy hitének szolgájon, elhagyta elborult hazáját s idegen földön vivott a szent ügyért.

Ezek legyenek vezérei!

A püspök beszédje után *Szabó János* békés-bánági esperes üdvözölte a főgondnokot díszes hivatalában az esperesi és gondnoki kar nevében, ékes szavakkal adván kifejezést azon igazi benső örömmek, a melylyel a választás eredménye a szíveket minden irányban eltöltötte s a nagy reményeknek, a melyeket a kiváló férfiú működéséhez fűzhetünk. Az isteni kegyelem erejét kívánja a nehéz feladatokhoz.

Az üdvözlő beszédek elhangzása után általános figyelem mellett kezdett szólni a megválasztott főgondnok, s beszédje, a melyet nemes szerénység férfias elhatározottsággal s meleg hazafiúi érzület erős protestáns öntudattal párosulva — jellemeznek mély hatást, a legkedvezőbb benyomást tette s méltó reményeket ébreszthetett egy jobb korszaknak, eredményesebb és következetesebb munkásságnak kifejtése iránt. E beszédet különben, melyben egész program foglaltatik, szöveg szerint közöljük az alábbiakban.

Degenfeld József gróf főgondnoki székfoglaló beszédje.

Főtiszteletű és méltóságos Püspök úr!

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés!

Miután hivatalos eskümet letettem, elfoglalom a tiszántúli egyházkerület főgondnoki állását, ezen legmagasabb és legdíszesebb állást, melyet reformált vallású világi férfiú elérhet, melyet előttem annyi jelesek töltöttek be, s melyre az egyházkerület egyházainak túlnyomó többsége által választattam el.

Méltán meg vagyok hatva és meg vagyok illetődve, a midőn a közbizalom által ily magas polczra helyeztettem, s önkéntelenül is felébred bennem az aggodalom, képes leszek-e állásommal járó feladataimnak megfelelni, s megvalósíthatom-e mindazon várakozást, melylyel az egyházak csekély személyem iránt kétségtelenül vannak,

mert hisz különben ezen legmagasabb polczra nem emeltek volna.

Legelső kötelességem, a midőn állásomat elfogalom, hálás köszönetet mondani az egyháznak megválasztásomért, s megköszönni az itt ma elhangzott üdvözlő beszédeknek. Ez nem nehéz kötelesség. Nem nehéz hálásnak lenni, különösen mikor az ember érdemeit messze felülmúlólag lett kitüntetve.

De a mely kötelességek, nagy és fontos kötelességek, ezután következnek, azok próbára tehetnék a legerősebb, legtehetségesebb, s a legnagyobb munkaképességgel bíró férfit is, annyival inkább engemet, ki bár 13 év óta vagyok szerencsés ezen főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés tagjának lehetni, ezen hosszú idő alatt legfeljebb jóakarattal és buzgalmammal, de semmi esetre sem tehetséggel és képességeimmel tüntethettem ki magamat. Mindazonáltal, a mennyire tőlem csak telhetik, igyekezni fogok a bennem helyezett bizalomnak megfelelni s igyekezni fogok főgondnoki állásommal járó kötelességeimet minden irányban lelkiismeretesen teljesíteni.

Erre azonban csak úgy lehetek képes, ha az Isten kegyelme, melynek naponként annyi látható jelével találkozunk, ezentúl sem hagy el, s ha a főtiszteletű egyházkerület tagjai és közegei, kik az egyházi közélet és tanügy terén működnek, bizalmukkal és bölcseséggel jövőre is segítségemre lesznek.

Hogy mik lesznek főgondnoki állásommal járó minden irányú kötelességeim, azt részletesen vázolnom, azt hiszem felesleges, méltóztatnak azokat mindannyian ismerni, s hogy miként kívánom én ezen kötelességeket teljesíteni, azt röviden néhány szóval ki tudom fejezni:

Összes törekvésem, ugyanis, oda fog irányulni, hogy szeretett egyházamnak, közelebbről a tiszántúli egyházkerületnek, ebben az egyes egyházközségeknek, a lelkészi karnak, a debreczeni főiskolának és a többi különböző tan- és nevelőintézeteknek javát és érdekeit minden idegen melléktekintetektől függetlenül minden irányban előmozdithassam.

Különben, Főtiszteletű egyházkerületi Közgyűlés! nem csekély feladatok azok, melyeknek tőlem telhető teljesítésére én ez alkalommal magamat kötelezem, mert ma, a midőn hazánkban a felekezeti viszonyokat illetőleg is a legnagyobb szabadelvűség uralkodik, azokra, kik a közbizalom által az egyház elsőrangú őrállóiul állítottak oda, az eddigieknél sokkal nagyobb és nehezebb, bár elismerem szebb és magasabb feladatok várnak.

Ha azt kívánjuk, hogy egyházunk a mai változott viszonyok között is megtarthassa azon elsőrendű vezérszerepet, melylyel hazánk és nemzetünk fennállása körül a multban kétségtelenül birt, feltétlenül szükséges egyházi beléletünknek az eddiginél fokozottabb mérvben fejlesztése, s ez csak úgy lehetséges, ha lelkészi karunk, mely eddigi szerény anyagi viszonyai közt is bámulatos buzgósággal és odaadással teljesítette kötelességeit az egyház és haza iránt, mihamarabb általánosságban oly anyagi helyzetbe hozatik, mely a mindennapi megélhetés gondjait legalább bizonyos mértékben megkönnyíti.

De ha szükséges arról gondoskodnunk és pedig lehetőleg sürgősen, hogy lelkészi karunk anyagi helyzetén az állam támogatásának igénybe vételével is segítsünk: szintoly szükséges, különösen kisebb egyházainkban, tehát épen azokban, melyek a legveszélyesebb helyeken levő őrszemei egyetemes egyházunknak, hogy a hívek terhei se fokoztassanak, sőt ellenkezőleg, a hol az más egyházi érdekek sérelme nélkül lehetséges, s a

hol a szükséges segélyforrásokkal rendelkezünk, lehetőleg fokozatosan könnyíttessenek.

A lelkészi karnak és az egyházakban levő híveknek ezen elsőrendű érdekei, bár első tekintetre ellentéteseknek látszanak, mindazonáltal párhuzamosan ápolandók, s azon meggyőződésben vagyok, hogy mindkét irányban, különböző segélyforrások igénybe vételével egyidejűleg is kötelességünk munkálkodni.

Egyházunkra különben, bár hála az isteni gondviselésnek, az üldözések és a sötét türelmetlenség korszakai letűntek, országosan is nagyfontosságú feladatok várnak ma is. Csakis egyházunk egészséges és életerős fejlődése mellett várható az igazi szabadelvű eszméknek hazánkban uralomra jutása, illetve fenmaradása s egyházunknak, a tiszta magyarság fentartása mellett, ma is egyik főfontosságú feladata megbízható őrállóként résen lenni, nehogy a sötét középkornak már-már veszedelmesen mozogni kezdő irányzata ismét felülkerekedjék.

Jól tudom, Főtiszteletű egyházkerületi Közgyűlés, nagyfontosságú feladatok várnak reám a tanügy terén is, értve annak minden ágazatát. Első sorban nagy mértékben fogja tevékenységemet igénybe venni a debreczeni főiskola, ennek különösen anyagi ügyei, melyek ezen főiskola szellemi fejlődésének és igen kívánatos fejlesztésének is alapjául szolgálnak. De nagy mértékben fogják tevékenységemet igénybe venni az egyházkerületben levő többi középiskolák is és különösen a még kevés számban levő, lenetőleg szaporítandó és különös gondos ápolást igénylő felső leánynevelő-intézetek, melyeknek ügye annyival nagyobb fontossággal bír egyházunkra, mert más felekezeteknek hason intézetei a mieinket legalább számra nagyon felülmulják, pedig csak ha magunk gondoskodunk leányaink neveléséről, remélhetjük, hogy azok az életbe kilépve, mindenkor és kivétel nélkül támogatói lesznek egyházunknak.

Ott, a hol lehetséges, hol az anyagi helyzet azt megengedi, különös sulyt kívánok fektetni a népoktatás ügyére is, s tanügyünk ezen ágának az állam vagy a községek részére átengedését csakis ott tartom megengedhetőnek, hol az anyagi eszközök már nem állanak rendelkezésre s ott is csak oly módon, hogy egyházunk érdekei a kellő biztosításban részesüljenek.

Ezekben kívántam, Főtiszteletű egyházkerületi Közgyűlés, röviden vázolni, miként fogom én fel a reám ruházott magas és díszes állás feladatait.

Most még jövődőlő működésemmre, mélyen tisztelt és nagybecsült elnöktársamnak, a méltóságos és főtiszteletű Püspök úrnak, a főtiszteletű egyházkerületi Közgyűlésnek, az egyházmegyék, egyházközségek és különböző tanintézetek elöljáróinak és hatóságainak jóindulatú és nagybecsű támogatását kérem ki, s kérem mindnyájukat, hogy a részemre előlegezett bizalomnak, melyre magamat érdemessé tenni egyik legfőbb törekvésem lesz, jövőre is ajándékozzanak meg.

A beiktatási ünnepély lefolyta után a közgyűlés tagjai a főiskola oratóriumába vonultak, a hol a boldogult Váillyi János főgondnok emlékezetének szentelt a kerület egy kegyeletes óráját. A főiskolai énekhar szabatosan előadott gyászéneke után Szabó János békés-bánsági esperes állott fel és mondott egy nagy gonddal kidolgozott szép emlékbeszédet, melyet t. olvasóink lapunk legközelebbi számában fognak megtalálhatni. A beszéd bevezető részében a protestáns egyház jelentőségéről, s ebben a világiak hivatásáról szóló magvas fejtegetések foglaltattak. Majd az elhunyt jeles férfiura tért át, úgy tüntetvén fel őt, mint a ki e hiva-

tást példányszerűleg betöltötte, a miért is elvesztése gyászba borítá nemcsak a családot, hanem az egyházat s iskoláit is.

Életrajzi adatainak elmondása után, méltatta különösebben is Vályi Jánost, mint buzgó egyháztágot és egyházfőt, mint hazafit és családfőt. A beszéd, a mely terjedelmes volta daczára is a hallgatóság figyelmét mindvégig lekötötte, általában mély hatást tett s az elhunyt jeles férfihoz méltó kegyeletes érzelmeket támasztott. A gyászünnepelet az énekkar egyik szép gyászdala fejezte be.

A közgyűlés a szokott helyen ismét összeülvén, elsősorban *Iszák* Dezső em. gondnok szólalt fel és köszönetet mondván a család nevében *Szabó* János esperesnek a szép emlékbeszédéért, indítványozta, hogy az emlékbeszéd kinyomattassék s minden egyháznak megküldessék. Ez indítvány, épen úgy, mint előbb *Tisza* Kálmán azon indítványa, hogy a főgondnoki beiktatás alkalmával mondott beszédek jegyzőkönyvben megörökíttessenek, — elfogadtatott.

Megemlítjük pótlólag, hogy még a főgondnok meghívására kiküldöttek távozása után *Kiss Aron* püspök meleg szavakban emlékezett meg gróf *Degenfeld Gusztáv*, egykor egyházmegyei gondnok s buzgó egyháztagról, továbbá a nem régen elhunyt *K. Tóth* Antal kollegiumi és egyházker. ügyészről s egyik nagy alapítóról, a kiknek emlékezete jegyzőkönyvben örökített meg.

Ugyanezen alkalommal olvastatott fel gróf *Degenfeld* József főgondnoknak *Kiss Aron* püspökhöz intézett levele, a melyben köszönetét fejezvé ki megválasztásáért, tudatja, hogy egyházi és iskolai czélokra 2000 frtos alapítványt kíván tenni, és pedig úgy, hogy 500 frt a ref. segélyegyletnek adassék, 500 frt az államsegélyfeleslegből teremtett alaphoz csatoltassék, 1000 frt pedig a főiskola pénztárába helyeztessék be. A közgyűlés a nagylelkű adományozó e nemes tényletét élénk éljenzéssel fogadta.

A közgyűlési tagok megbízó leveleit mutatja be *Tóth* Sámuel főjegyző, majd jelenti, hogy *Szarka* Boldizsár szatmári esperes lemondott s búcsulevelét felolvassa. A közgyűlés sajnálattal értesül a lemondásról s annak okáról, a lemondó esperes gyengélkedő állapotáról, s midőn érdemeit elismeréssel méltatja, egészségének mielőbbi helyreállítását őszintén óhajtja.

Azután *Biky* Károly ujonnan választott szatmári esperes mutattatott be, kit a közgyűlés szívélyesen fogadott.

A tárgysorozat rendjén előbb a különféle küldöttségek megalakítása következett. A főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyvének felülvizsgálására kiküldettek *Horthy* István elnöklete alatt: *Segesváry* József, *Doroghy* Lajos, *Zsigmond* Sándor, *Isaák* Dezső, *Armós* Bálint, *György* Endre, *Soltész* László, *Tabajdy* Lajos; a segélyegyleti számadások felülvizsgálására *Dávidházy* János elnöklete alatt: *Bencsik* István, *Csermák* István, dr. *Hajnal* István, *Lengyel* Imre és *Szele* György.

A díjlevelek és csereszereződések átnézésével az esperesi kar bizatott meg. A szavazatbontó küldöttség tagjai maradtak továbbra is *Nagy* István elnöklete alatt; *Zsigmond* Sándor, *Biró* János, *Kallós* Tivadar és *Ujfalussy* Béla.

Ezek után a tanító- és lelkészképeségi vizsgákról szóló jelentések terjesztettek elő. Ezekkel kapcsolatban tárgyaltatott *Jánossi* Zoltán volt főiskolai széniornak a külföldön eltöltött éveknek a segédlelkészi évekbe való teljes beszámítása iránt beadott kérelme, a mely többek

hozzászólása után akként intéztetett el, hogy a külföldön eltöltött időből egy év beszámíttatik, de egy évi káplánság mindenkor megkívántatik.

A gyűlés az idő előhaladott voltára való tekintetből berekesztetvén, 1½ órakor a *Bika* vendéglő dísztermében több mint 300 terítékű díszebédre hívta meg az új főgondnok az egyházkerületi közgyűlés és küldöttségek összes tagjait, az egész főiskolai tanári kart, a város, megye, egyházak, hatóságok, tanintézetek és testületek képviselőit. Ritkán lát e nagy és szép ünneplő helyiség oly óriási nagy és fényes ebédelő közönséget, mint a minőt az új főgondnok e nevezetes alkalommal összehozott. De a hangulat is ritkán mutathat emelkedettsége mellett is oly örömteljes vidámságot, mint a milyen e nagy társaságot jellemezte.

A felköszöntők sorát a házi gazda nyitotta meg, szokás szerint ő Felségére üritvén poharát. Ezután egymást követték a tósztok, *Szabó* János, *Szell* Kálmán esperesek, *Horthy* István, *Isaák* Dezső gondnokok, *Kiss* Aron püspök, dr. *Wolafka* Nándor róm. kath. püspök, *Sass* Béla akad. igazgató, *Maternyi* Lajos ág. ev. lelkész, *Biró* János lelkész stb. köszöntői. Különös figyelem és általános feszült várakozás mellett történt *Tisza* Kálmán felszólalása. A nagy államférfi röviden, de különös tetszés mellett emelte ki, miszerint hazánk érdekében szükséges, hogy minden felekezet boldoguljon. Ez nem is valami elérhetetlen dolog, csak azt gondolja meg mindenki, hogy legelső sorban magyarnak kell lennie; gondolja meg a költő szavait, hogy „a nagy világon e kívül nincsen számodra hely...” *És senki se keresse hatalmát a haza határain kívül*, hanem munkálkodjék mindenki a haza javára. A haza életésével végezte szavait.

A közgyűlés második napján, nov. 19-én, a debreczeni kollégiumnál időközben történt tanárválasztásokról tétetett jelentés, melynek meghallgatása után a megválasztott tanárok, u. m. dr. *Helle* Károly jogakad. és *Ferenczy* Gyula akad. bölcseletrészettanár, dr. *Peczko* Ernő és *Török* Péter főgymnasiumi tanárok a hivatalos esküt a közgyűlés színe előtt letették. Eskütétel után dr. *Helle* jogtanár mondott, csinos rövid beszédben, köszönetet úgy maga, mint megválasztott többi kartársai nevében is, biztosítván a kerületet, hogy az előlegezett bizalmat lelkiismeretes és önzetlen munkálkodással igyekeznek megérdemelni, hogy a magyar haza és a magyar vallás iránt tartozó szent kötelességüket betölthessék.

A török-szentmiklósi egyház által a főgondnokra beadott 6 szavazat ellen a presbiterium 2 tagja felebezést nyújtott be azon az alapon, hogy egyenlő szavazat esvén *Degenfeld* és *Uray* jelöltekre, sorshúzás útján számíttattak a szavazatok *Degenfeld* gróf javára, A közgyűlés *György* Endre előadó indítványára a szavazást érvényesnek nyilvánította.

Igen kedves fogadtatásban részesült az a meleg és őszinte szeretettől áthatott üdvözlő irat, a melyet *cseh* és *morva hillestvéreink* intéztek hozzánk a milleniumi ünnep alkalmából. Az üdvözlés minden szavából a zivataros mult és testvériség tudatából folyó közös, felemelő érzelmek szóltak hozzánk az idegenbe szakadt testvérek részéről, a kik hitüket megtartották, de magyarságukból nevükön kívül a származás még felismerhető büszke öntudata maradt fenn; a többit elmosta az idő és az idegen nemzetek asszimiláló tengerárja. Az egyházkerület igen szívesen vette a szeretetteljes megemlékezést és megbízta az elnökséget, hogy testvéri érzületéről köszönetének kifejezése mellett, a cseh és morva testvéreket biztosítsa.

Az egyházkerület költségelirányzata tárgyalott azután s fogadtatott el változatlanul, valamint az országos közalapi segélykérvények ügyében készült esperesi javaslat is.

Megemlítjük még, hogy ujabban ismét 59 kerületbeli tanító fizetése egészített ki az állam által az 1893: 26. t.-cz. alapján kettő kivételével 400 frt fizetésre, úgy, hogy eddigelé m. e. 19—20 ezer forint évi segélytétetett folyóvá a kormány által a tiszántúli egyházkerület ref. iskolái számára.

E napon délután bírósági ülések tartattak.

A gyűlés további folyamáról legközelebb lesz alkalunk bővebben szólni.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tisztelgés az új főgondnoknál.** Az egyházkerületi közgyűlés után nov. 18-án a déli órákban különféle küldöttségek tisztelgését fogadta *Degenfeld* József gróf főgondnok, első sorban a debreczeni ev. ref. egyház küldöttségét *Kiss Áron* püspök és *Simonffy Imre* egyházi főgondnok vezetése alatt. Ez alkalommal a püspök úr a következő üdvözlő szavakat intézte az ünnepelt grófhoz: Méltóságos gróf, Tiszántúli egyházkerületi főgondnok úr! Megjelentünk, hogy szívörömmel üdvözljük a mélt. gróf főgondnok urat a debreczeni hazai legnépesebb egyház presbyteriuma nevében, mely felülemelkedve a polgári pártokon, most először hajtja meg függetlensége zászlaját Méltóságod, mint ünnepélyesen megválasztott vezére előtt. Mi meghallottuk, hogy tul a földi, sok oldalról korlátozott pártokon, felül a földi pártszenvédélyeken, Méltóságod az igaz lélekszabadság s hit régióiba vezet bennünket s ott a szeretet Istenének örök törvénye szerint munkál a felebaráti szeretet, egyenlőség, testvériség meghonosítására. Mi e téren örömet megyünk utánna, hova bennünket az örök végzés hiv, mint választott vezérünk nyomain s kérjük a keresztyénség nagy Istenét, segítse soká s tartsa meg nekünk örömeinkre Méltóságodat. Sokáig éljen! Ugyanekkor tisztelgett a helybeli ág. ev. egyház 12 tagu küldöttsége *Materny Lajos* lelkész vezetése alatt és a h.-nánási ref. egyház küldöttsége is. A főgondnok mindenik üdvözlést nagy köszönettel és igen szívélyesen fogadta.

— **Nagy feltűnést** s bizonyára mély sajnálkozást okoz az a hír, hogy *Tóth Sámuel* theol. tanár egyházkerületi főjegyzői állásáról lemondani szándékozik. Alig van valaki, a ki annyi nehéz munkát oly odaadó buzgalommal végeztet volna évek hosszú során keresztül az ev. ref. egyetemés egyház és az egyházkerület érdekében, mint e tisztos férfiú, és a ki épen azért annyira megérdemelné a közelismerést, és köztisztelget, mint épen ő. Nem szólunk, nem akarunk szólni e pillanatban arról, hogy részesült-e ő oly méltánylásban, a minőt némelyek sokkal kevesebb munkával, de kevesebb szerénységgel is megszerezni elég szerencsések. Most csak e szándékolt lépés folytán egyházunkra háruló veszteség gondolata foglalkoztat minket s az az igaz és őszine óhaj, hogy ennek az elhatározott szándéknak különben eléggé sajnálatos megvalósítása szolgáljon üdvös tényezőül a nagyérdemű férfiú némileg gyengült testi egészségének mielőbbi legteljesebb megerősödésére.

— **Választás.** A debreczeni ev. ref. kollégium és egyúttal a tiszántúli ev. ref. egyházkerület ügyészévé az elhunyt *K. Tóth Antal* helyére az egyházkerületi közgyűlés nov. 20-án titkos szavazással *Márk Endre*

debreczeni ügyvédet választotta meg. A választás titkos szavazással történt s az első szavazás alkalmával senki sem nyervén abszolút többséget, második szavazásra kijelöltettek *Márk Endre* és *Szinay Gyula* országgyűlési képviselő, mint a kiknek legtöbb szavazatuk volt. A második szavazásnál *Márk Endre* 41, *Szinay Gyula* 16 szavazatot kapott. A megválasztott ügyész ismeretes buzgósága és főiskolánk iránt érzett hálás ragaszkodása biztosítékot nyujtanak előttünk arra nézve, hogy e felettébb fontos állással járó nehéz feladatokat főiskolánk fejlődésére nézve üdvös módon és irányban fogja betölteni, s e főiskola egész jövődjével annyira összefüggő tanári érdekeknek is kötelességszerűleg támogatója és jóakarató képviselője fog lenni mindenütt, a hol ez érdekek a főiskola érdekeivel ellentétben nem állanak. Ezt elvárjuk tőle, s ez alapon reméljük, hogy a helyzet e tekintetben is a multhoz képest lényegesen javulni fog. Megemlítjük végül, hogy az ujonnan választott ügyész a kollégium iránt érzett hálájának ujabbi jeléül már előbb a főiskola egyetemé fejlesztésére tett 500 frtos adományához újabb 500 frtot ajánlott fel, a mit a kerületi közgyűlés elismeréssel vett tudomásul.

— **A nyíregyházi tekintélyes ev. ref. egyház** a *Lukács Ödön* halálával megüresedett lelkészi állomásra dr. *Bartók Jenő* debreczeni kollégiumi segédtanárt, az ifju lelkészi nemzedék egyik legjelesebb képzettségű tagját kívánja meghívás útján alkalmazni. A presbyteri gyűlésen bemutatott aláírási íven az egyháznak 317 szavazásra jogosított tagja közül 242-en írták alá a meghívásra vonatkozó indítványt, s ennek folytán a gyűlés egy küldöttséget bizott meg azzal, hogy a meghívást s az adófizetők névjegyzékét *Görömbei Péter* esperesnek nyujtsák át.

— **Dunántúli választások.** A dunántúli ev. ref. e. kerület egyházi főjegyzőjévé a nov. 14-diki szavazatbontás alkalmával *Körmendy Sándor* hedrahelyi lelkész választott meg. E kerületi egyházi tanácsbírói állásra általános többséget egyik jelölt sem nyervén, *Peti Lőrincz* és *Thury Etele* között, e. kerületi világi tanácsbírói állásra ugyanazon okból *Horvát Lajos* anyakönyvi felügyelő, *Segesdy Ferencz* járásbíró és *Pálffy Károly* ügyvéd közt szűkebb körű szavazás rendeltetett el.

— **A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi egyházi értekezlet választmányi ülése.** A tiszántúli egyházi értekezlet világi elnökének, *Kovács Ferencz*nek s egyházi elnökének, *Lukács Ödön*nek hirtelen bekövetkezett halálával nagy rázkódásnak volt kitéve. A súlyos veszteségekhez járultak az ezredévi ünnepek mozgalmi. Ezek miatt úgy látszott, mintha elalvófélre jutott volna a nagy lelkesedéssel megkezdett ügy. De ez csak látszat volt. Az értekezlet jelenlegi vezetési: *Simonffy Imre* világi és *Balogh Ferencz* egyházi elnökök lelkesedéssel vették kezükbe az elejtett fonalat. Elkészítették a nagyváradi közgyűlés jegyzőkönyvét, megszerezték néh. *Lukács Ödön* hagyatékából az értekezletre vonatkozó összes iratokat s most a kerületi gyűlés alkalmából összehívták f. hó 20-án délután 5 órára a nagy választmányi gyűlést. E gyűlés rendkívüli érdeklődés mellett folyt le. Elnökök voltak: *Simonffy Imre* és *Balogh Ferencz*. Helyettes jegyző dr. *Bartha Béla*. Jelen voltak rajtuk kívül: *Kiss Áron* püspök, gr. *Degenfeld József* egyh. ker. főgondnok, gróf *Degenfeld Sándor*, *Szell Kálmán*, *Szabó János*, *Zsigmond Sándor*, *Nagy István*, *Segesváry József*, *Biky Károly*, *Sütő Kálmán*, *Csermák István*, *Görömbei Péter*, *Doroghy Lajos*, *Dávidházy János* esperesek, *Farkas Antal* dr., *Márk Endre*, *Garzó Gyula*, *Tabajdy Lajos*, *Gergely Károly*, *K. Tóth Kálmán*, *Némethy Lajos*, *Kiss*

Albert, Soltész László, Csiky Lajos, György Endre, Bacsoni Lajos dr., Fráter Barna, Nagy Zsigmond dr., Szele György, Györy Lajos. — *Simonffy* Imre világi elnök mindenekelőtt a szép számban összegyűlt tagokat üdvözölte; aztán *Balogh* Ferencz egyházi elnök tette meg jelentését az értekezleti ügy jelen állásáról s az elhunyt egyházi elnöknel talált értekezleti iratokról; jelentette egyúttal, hogy dr. *Bartha* Béla h. jegyző a n.-váradai közgyűlés terjedelmes jegyzőkönyvét összeállítva, betervezte. A választmányi ülés mély részvétét fejezte ki buzgó egyházi elnökének, *Lukács* Ödönnek megdöbbentő hirtelenséggel bekövetkezett halála fölött s emlékét jegyzőkönyvében megörökíti. A nagyváradai közgyűlés jegyzőkönyvét a közbejött események folytán, annak felolvasása után maga a választmányi gyűlés hitelesíti. Egyúttal elhatározza a választmányi gyűlés a n.-váradai közgyűlés jegyzőkönyvének, az ügyviteli szabályzatnak, *Szabó* János N.-Váradon tartott egyházi beszédének, s az ott felolvasott és elmondott értekezések kinyomatását 300 példányban egy füzetben; a füzet minden értekezleti tagnak tagdíja fejében megküldendő. A pénztári állásról *Zsigmond* Sándor pénztáros jelenti, hogy az alapító tagok száma 16, a rendes tagoké 179; a készpénzkészlet — a 23 frt 99 kr. időközi kamattal együtt — 990 frt 60 kr. Az 1896-iki tagdíjak befizetése az ügy mostani újrafelvétele után bizton várható. — A jövő évi közgyűlés helyéül a választmány a szatmár-németi testvéregyházak régibb s most *Tabajdy* Lajos által megújított meghívása alapján *Szatmárt* állapítja meg; a közgyűlés valószínűleg május hóban fog megtartani; egyébiránt az elnökség a vendéglátó testvéregyházzal egyetértőleg fogja a határidőt, mindenesetre a tavaszi kerületi közgyűlés utánra megállapítani. A vál. gyűlés egyúttal köszönetet szavazott a szatmár-németi ref. testvéregháznak szíves meghívása megújításáért. — *Balogh* Ferencz nagyfontosságú írásbeli indítványt olvasott fel az egyházkerületi értekezlet egész szervezetének, céljainak, működésének ujjaalakítására vonatkozólag. Az indítvány megvitatása s véleményes jelentés betervezése végett *Balogh* Ferencz elnöklele alatt *Csiky* Lajos, *Kiss* Albert, *Puky* Gyula, *Dicsőfi* József, *Zsigmond* Sándor, *Ujfalussy* Béla, *Görömbei* Péter, *Márk* Endre és *Bartha* Béla tagokból álló bizottság küldetett ki. Különben az indítványt a választmány határozata folytán, egész terjedelmében közölni fogja e lap is. A választmány a közgyűlést megelőzőleg fog ez és más ügyekben gyűlést tartani. a. a.

— **A M. Protestáns Irodalmi Társaság** igazgató, választmánya f. hó 17-én *Hegedüs* Sándor másodelnök vezetése alatt *Szász* Károly, *Antal* Gábor, *Szilassy* Aladár, *Petri* Elek, *Szabó* Aladár, *Szöts* Farkas és *Bendl* Henrik jelenlétében ülést tartott. A fontos ülésekről, melynek nevezetes határozataira és javaslataira még visszatérünk, röviden a következőket közöljük. A kiadványokról szóló titkári jelentés tudomásul vétetett, s ebben az is, hogy a „Koszorú“ folyó évi írói honorariumát közel 500 frt értékben, *Hegedüs* Sándor fedezte, hogy a „Herczegszöllősi Kánonok“, melyek kiadása ismét technikai nehézségek miatt megkésétt, nemsokára szintén kikerül a sajtó alól. — A pénztár állapotáról szóló pénztári jelentésből megnyugvással látta a választmány, hogy a hátralékok és tagdíjak elég jól folynak be; a késedelmezők szorgalmazása elhatározott. — A bizományos elszámolásából örömmel tapasztalta a választmány, hogy a „Koszorú“ e. népies kiadványokból tavaly 36.100 példány kelt el, s hogy ez a vállalat a múlt évben csak 113 frt 99 kr. külön költséget igényelt.

A bizományos felhatalmazta, hogy a „Koszorú“ eddigi füzeteit két kötetbe kötve könyvalakban is terjeszthesse. — A „Koszorú“-t a jövő évben is folytatja a Társaság, még pedig két-három nagyobb füzet kibocsátásával, melyek írói tiszteletdíját ismét *Hegedüs* Sándor elnök vállalta magára. — Az 1897-ik évi monografia gyanánt *Zsilinszky* Mihály vallásügyi tárgyalásaiból fog egy újabb kötetet, illetve kötet-részt kiadni a Társaság. — Két fontos javaslata még a választmánynak a következő: „Házi Kincstár“ cím alatt külön előfizetés útján indíttassék meg egy hiterősítő könyvsorozat a művelt közönség számára, s ebbe elsőnek adassék ki *Miller*: *Silent Times* (csendes órák) e remek angol műve, melyet felkérésünkre *Szász* Károly püspök fog magyarrá átdolgozni. Másik az, hogy a többfelől sürgetett „Magyarázatos Biblia“ megindítására a választmány *Szász* Károly püspök elnöklele alatt tervező bizottságot küldött ki, mely az összes illetékes tényezők megkeresésével javaslatot készítsen a munka szellemi előállítására és a kiadási költségek fedezésére nézve; e végből munkatársakat kérjen fel, agitációt indítson, s minden hivatott szellemi és anyagi erőt bevonni igyekezzék az égetően szükséges korszakos vállalat szellemi és anyagi biztosítására. — A jövő évi közgyűlésnek egyik vidéki városunban leendő tartása iránt szóbeli meghívást kapott a választmány, mit örömmel vett tudomásul s a szükséges előkészületek megtételével az elnökséget és titkárt bizta meg.

— **Lelekészbeiktatás.** Misztótfaluban, a nagybányai egyházmegyében, f. hó nov. 15-ikén foglalta el hivatalát az új lelkész, *Kiss* Sándor, kit a gyülekezet meghívás útján egyhangulag választott meg *Kántor*-Jánosiból, *Segesváry* esperes oldala mellől. A beiktatási ünnepély összeesett az állami iskola megnyitási ünnepélyével, minél fogva kedvező alkalmat nyújtott arra, hogy a jóreményű új lelkész híveivel és a környékbeli érdeklődő közönséggel is megismerkedjék. Legyen áldás lelkészi működésén és szolgáljon a missiói hivatással bíró kisreformátus gyülekezet javára!

— **Adomány a debreczeni egyetemre.** *Peti* Lőrincz bűrüsi ev. ref. lelkész a felső somogyi egyházmegyében, főiskolánknak egyetemre fejlesztése céljaira 5 frtot küldött *Csiky* L. theologiai dékánhoz, a mely összeg egy részét az egyházközség adta s ő, a lelkész, azt a jelzett összegre kiegészítette. A dékán a hozzá küldött pénzt a főiskolai pénztárnak átszámolta.

— **Előfizetési díjjal hátralékban levő olvasóinkat tisztelettel felkérjük, hogy a hátralékot szíveskedjenek mielőbb beküldeni a kiadóhivatalhoz.**

TARTALOM-JEGYZÉK: Deczenniumos dotációcska. *Gergely* Károly. — *Tárcza*: *Zola*, *Dumas* és *Tostoj*. Dr. *Pallagi* Gyula. — Közéletünk: Levél a szerkesztőhöz *Felső-Szabolcsból*, *Osváth* Pál. — Irodalom. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében levő egyházak történetéhez: 42. Adatok a sonkolyosi ev. ref. egyház történetéhez. *Nagy* Elek. — Egyházkerületi közgyűlés. — Különnélekek.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACSONI LAJOS.